

Seminární práce ze Základů firemních financí

Téma: ***Majetková struktura podniku***

Zpracovaly: Daniela Binková
Jitka Jarolímová
Andrea Leščišínová

Datum prezentace: 25.3.2004

V Brně dne .....

.....
.....
.....

P o d p i s

Úvod

V naší seminární práci se zabýváme popisem majetkové struktury podniku. Naším cílem je zjistit jak se k této problematice vyjadřují tři námi vybraní autoři: O. Machač, J. Sedláček a E. Grublová. Chtěli jsme porovnat do jaké míry se liší jejich pojetí majetkové struktury.

Klíčové pojmy

I. Stálá aktiva: majetek, který podnik využívá dlouhodobě (stálá, fixní, neoběžná aktiva)

1. **Hmotný dlouhodobý majetek** tvoří hospodářské prostředky, které svojí hodnotu předávají postupně (např. budovy, stroje)
2. **Nehmotný dlouhodobý majetek** zahrnuje různorodé prostředky, chráněné právem duševního vlastnictví (např. patenty, licence, vydavatelská a autorská práva, software)
3. **Finanční majetek dlouhodobé povahy:**
  - cenné papíry a vklady (nejčastěji vkladové listy a bezpečné dluhopisy), které podnik nakupuje za volné peněžní prostředky jako dlouhodobou investici s tím, že je po několika letech prodá a peníze využije ke svým podnikatelským záměrům
  - finanční účasti podniku v jiných podnicích - jde zejména o nákupy akcií v takovém množství, které má zajistit určitý nejlépe rozhodující vliv v radě akcionářů
  - další majetek, do něhož podnik dlouhodobě ukládá volné peněžní prostředky (např. umělecká díla a sbírky)

II. Oběžná aktiva

1. Zásoby:

- hospodářské prostředky, které se při činnosti podniku plně nebo z části spotřebují (např. materiál určený ke zhotovení výrobku)
- hospodářské prostředky, které vznikají činností podniku:
  - nedokončená výroba - představuje rozpracované výkony
  - hotové výrobky, které dosud nebyly převraty zákazníkem
- ostatní hospodářské prostředky, např. výrobky, které podnik nakupuje a v nezměněné formě prodává (se ziskem)

2. Pohledávky

- pohledávky z obchodního styku (vůči zákazníkům)
- ostatní pohledávky - neuhrazené nároky podniku vůči zaměstnancům a jiným fyzickým či právnickým osobám

3. **Finanční majetek krátkodobé povahy** tvoří zejména obchodovatelné cenné papíry, které podnik v případě potřeby rychle přemění na hotové peníze (státní obligace, vkladové certifikáty)

4. **Peněžní prostředky** resp. hotovost v pokladně podniku, vklady na jeho účtech u různých finančních institucí

Hlavní část

Každá organizace, ať zisková či nezisková, hospodaří s určitým majetkem. Péče o tento majetek a jeho využívání pro dosažení cílů dané organizace je nedílnou součástí práce vlastníků a manažerů na všech úrovních řízení dané organizace.

Majetková a kapitálová struktura firmy nám podává informace o složení hospodářských prostředků potřebných pro výrobní a obchodní aktivity firmy a z jakých zdrojů (kapitálu) byly pořízeny. Dlouhodobá ekonomická stabilita firmy závisí právě na schopnosti vytvářet a udržovat rovnovážný stav mezi těmito položkami.

Základní přehled o majetkové a kapitálové struktuře a o výsledcích hospodaření dané organizace poskytuje **účetnictví**.

Hlavním úkolem účetnictví je poskytovat manažerům ekonomické informace o stavu majetku a výsledcích hospodaření za uplynulé období. Zároveň jsou však tyto informace východiskem pro mnoho rozhodovacích procesů v každé organizaci. Informace plynoucí z účetního systému využívají (kromě vlastníků a manažerů organizace) pro rozhodovací procesy i další uživatelé (dodavatelé, zákazníci, vláda, věřitelé, zaměstnanci, veřejnost, konkurence aj.).

Majetková struktura podniku je závislá na předmětu činnosti podniku a na finanční politice podniku. Např. v čistě obchodní společnosti převládají zásoby zboží; u firmy výrobní převládají zásoby materiálu a výrobků; u vodní elektrárny převládá dlouhodobý majetek; apod.

Faktory ovlivňující majetkovou strukturu:

- Technická náročnost výroby - podíl fixního hmotného majetku je např. v chemickém průmyslu či v energetice podstatně vyšší než v podnicích spotřebního průmyslu nebo zemědělství. Technická náročnost výroby má za následek obvykle vyšší podíl nehmotného i dlouhodobého majetku ve formě patentů, licencí, know-how, softwaru.
- Stupeň rozvinutosti peněžního a kapitálového trhu - v podnicích ČR je podíl finančního majetku (dlouhodobého i krátkodobého) na celkovém majetku mnohem nižší než ve vyspělých ekonomikách.
- Konkrétní ekonomická situace podniku a orientace jeho hospodářské politiky –

- Ø Podniky preferují zvyšování rentability prostřednictvím růstu zisku na jednotku tržeb – to vede ke snižování nákladů zaváděním nové techniky a projevuje se růstem podílu fixního majetku.
- Ø Podniky preferují zvyšování rentability prostřednictvím zrychlování obrátu vloženého majetku – to vede ke zvýšení podílu oběžného majetku.
- Ø Podniky preferují politiku urychleného odepisování – to vede ke zvýšení podílu oběžného majetku.

Majetková struktura podniku podle O. Machače [1]

Majetek neboli aktiva v podnicích rozdělujeme do dvou základních skupin :

1. **Dlouhodobý majetek** (též: fixní, neoběžný, investiční) zahrnuje prostředky dlouhodobého charakteru, které slouží podniku déle než 1 rok.

Dlouhodobý majetek dělíme na:

- majetek **hmotný**, který je buď **nemovitý** - budovy, pozemky atd. nebo **movitý** - stroje a zařízení, dopravní prostředky atd.,
- majetek **nehmotný** - patenty, licence, know-how, software apod. a
- **majetek finanční** – tj. dlouhodobé cenné papíry, účasti v jiných podnicích, půjčky poskytnuté jiným podnikům atd.

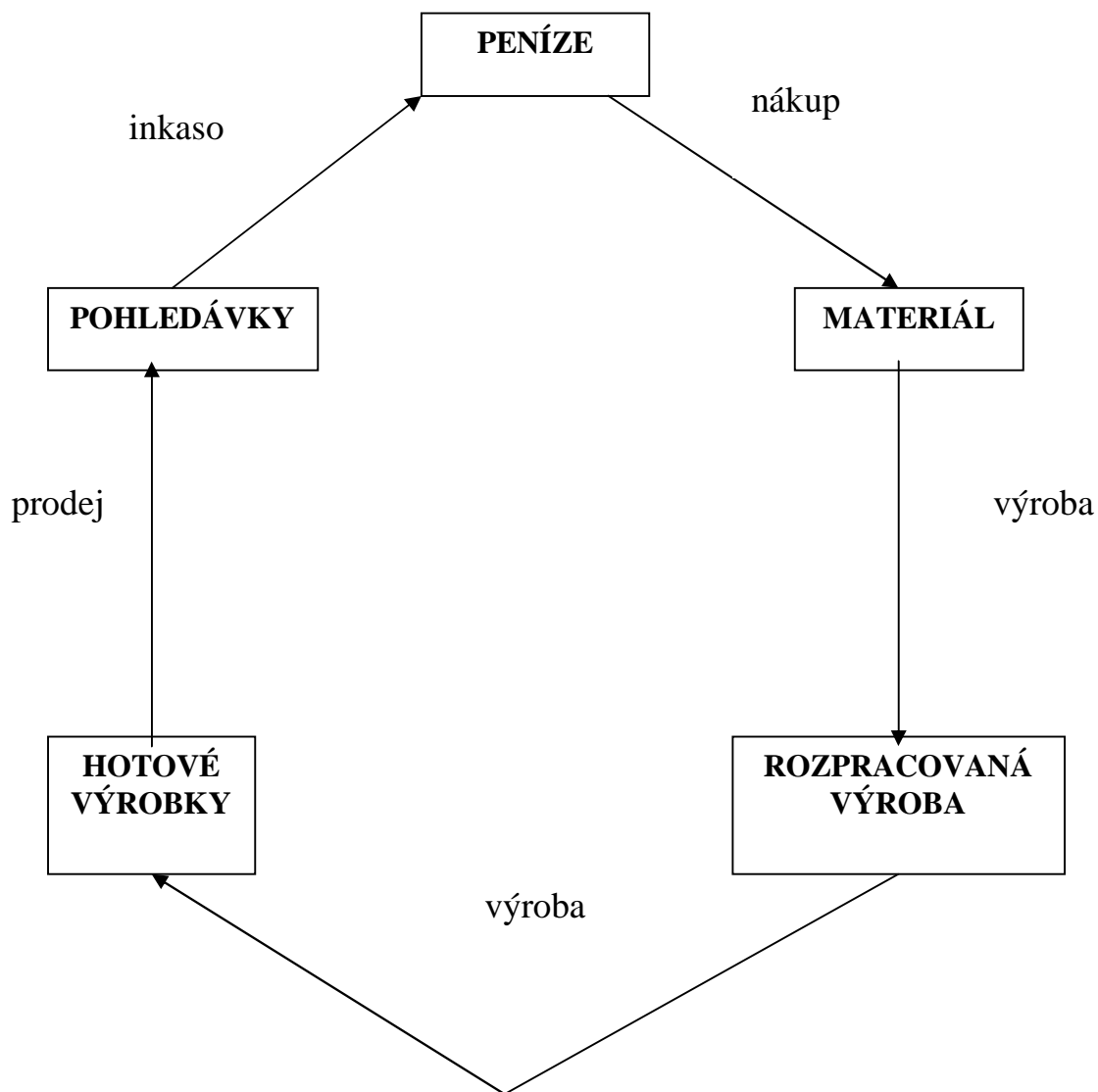
U dlouhodobého movitého majetku a nehmotného majetku je kromě doby použitelnosti stanoven dolní finanční limit pro pořizovací cenu.

Dlouhodobý majetek slouží obvykle v podniku mnoho let a svým charakterem významně předurčuje (a též omezuje) zaměření činnosti podniku. Proto patří rozhodování o pořízení dlouhodobého majetku k důležitým strategickým rozhodnutím.

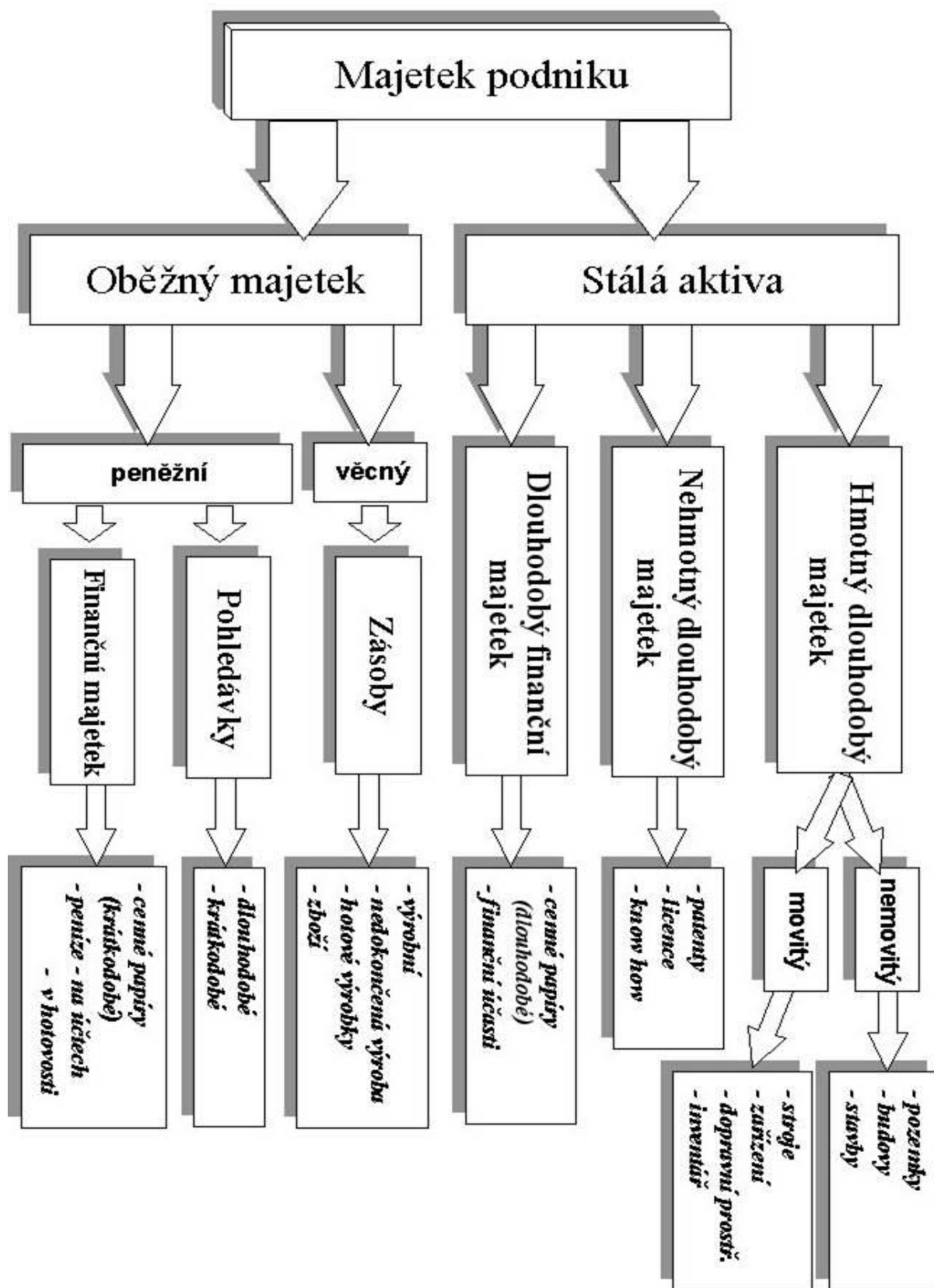
2. **Oběžný majetek** (též oběžná aktiva nebo oběžné prostředky) působí v organizaci tak, že více méně plynule mění své formy a uskutečňuje tzv. koloběh oběžných aktiv.

Tak např. za peníze se nakoupí materiál, ten se výrobou změní na hotové výrobky, ty jsou prodány zákazníkům, tím vznikají pohledávky, které se v okamžiku úhrady mění opět v peníze.

Obr. č. 1: Koloběh oběžného majetku

Obr. č. 2: Majetek podniku

Majetková struktura podniku podle J. Sedláčka [2]

Majetek firmy obvykle rozlišujeme z hlediska časového, tedy podle doby, po kterou je využíván:

- **Stálý majetek** (*stálá, fixní, neoběžná aktiva*) je charakterizován dlouhodobostí, čímž se podle zákona rozumí doba použitelnosti delší než jeden rok. Nespotřebovává se tedy najednou, ale postupně. Jeho hodnota je přenášena úměrně opotřebením ve formě odpisů do nákladů firmy. Hmotný majetek může být také neodpisovaný (např. pozemky, které se neopotřebovávají, nebo umělecká díla a sbírky, které se naopak v čase mohou zhodnocovat). Dále se neodpisují ani finanční investice, které tvoří dlouhodobé cenné papíry (dlouhodobý finanční majetek). U nehmotného majetku se některé složky evidují bez peněžní hodnoty a k jeho ocenění dochází až v případě prodeje (např. goodwill).

S ohledem na dlouhodobost používání má rozhodování o pořízení dlouhodobého majetku strategický význam. V rozvaze firmy se vykazuje dlouhodobý majetek jako první v pořadí, neboť má nejhorší likvidnost (schopnost jednotlivých složek aktiv přeměnit se na peníze). Proto je někdy označován jako nelikvidní aktivum.

- **Oběžný majetek** (*krátkodobá, provozní, oběžná aktiva*) je neustále v pohybu, obíhá v různých formách, ve věcné podobě (jako suroviny, materiál, rozpracovaná výroba, hotové výrobky, polotovary) nebo v peněžní podobě (jako peníze, ceniny, pohledávky, krátkodobé cenné papíry), přičemž jedna forma přechází v jinou. Peníze jsou pro podnikání použitelné rychle a beze ztrát. U pohledávek je možnost, že nebudou uhrazeny v plné výši. A nakonec přeměna zásob na peníze může být velmi zdlouhavá, někdy i zcela nemožná.

Do aktiv patří i tzv. přechodná aktiva, do nichž zahrnujeme náklady a příjmy příštích období a dohadné položky aktivní (popř. ztrátu z hospodaření, která se však v rozvaze vykazuje se záporným znaménkem). V analýze se obvykle tato aktiva přiřazují k jedné ze základních částí majetku podle svého charakteru (dlouhodobého či krátkodobého)

Objekt zkoumání majetkové struktury

Objektem zkoumání majetkové struktury je druh a vzájemný vztah majetku, případně i doba jeho vázanosti ve firmě. Při analýze aktiv zkoumáme zejména vztah dlouhodobého a

krátkodobého majetku. Jde o tzv. analýzu investování, která nám poskytuje základní informace o tom, jaká část aktiv podniku se nalézá ve vázané a jaká v likvidní formě.

Za tím účelem se sestavují tzv. ukazatelé intenzity, které dávají do poměru jednotlivé komponenty struktury aktiv jako např.

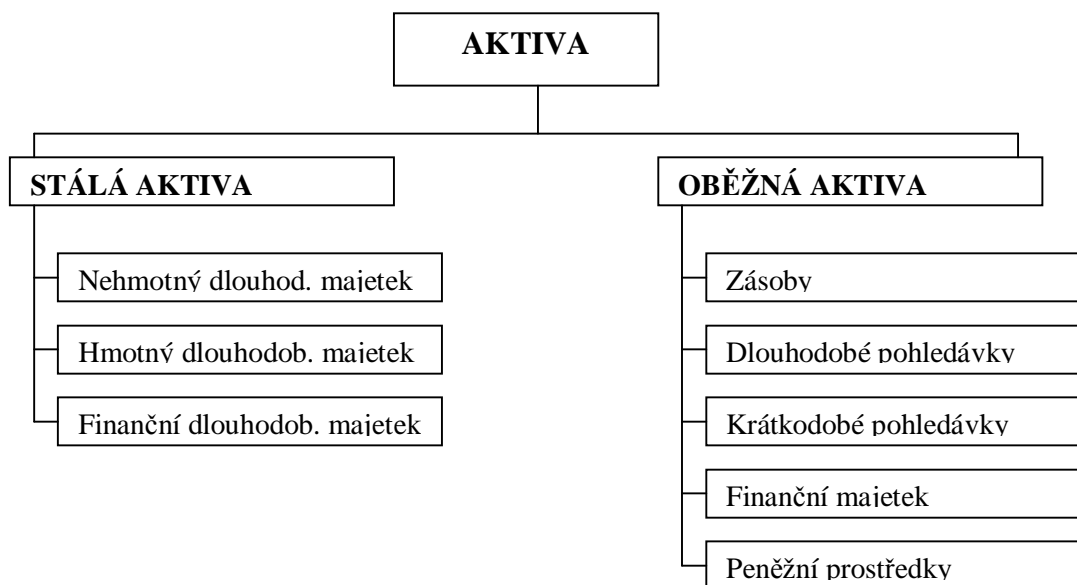
Ukazatel intenzity aktiv = Stálá aktiva / Oběžná aktiva

Intenzita dlouhodobého majetku = Stálá aktiva / Celková aktiva

Intenzita oběžného majetku = Oběžná aktiva / Celková aktiva

Intenzita zásob = Zásoby / Celková aktiva

Obr. č. 3: Struktura aktiv

Majetková struktura podle E. Grublové a kol. [3]

Pohledávky za upsané vlastní jmění představují pohledávky za upisovateli vlastního jmění, tj. podle povahy obchodní společnosti jde o upsané, ale dosud nesplacené akcie (u akciové společnosti), nebo podíly (za společníky u obchodních společností nebo za členy družstva).

Stálá aktiva v průběhu výrobního procesu nemění svou naturální podobu, pouze se opotřebovávají a jejich cena se přenáší prostřednictvím odpisů do nákladů.

Nehmotný dlouhodobý majetek (pořizovací cena činí alespoň 60 000 Kč) představuje např. programové vybavení pro počítač nebo projekty a jiné výsledky duševní práce, využitelné pro technické, ekonomické a další účely, které si podnik pořídil za úplatu nebo byly vytvořeny vlastní činností za účelem obchodování s nimi.

Hmotný dlouhodobý majetek představují samostatné movité věci, jejichž cena je 40 000 Kč a doba použitelnosti je delší než jeden rok.

Představují ho:

- pozemky,
- stavby (včetně budov),
- stroje, přístroje a zařízení, dopravní prostředky a inventář,
- pěstitelské celky trvalých porostů,
- v zemědělské výrobě základní stádo a tažná zvířata.

Finanční investice představuje nákup cenných papírů, jakými jsou vkladové certifikáty, dluhopisy, akcie, ale i např. půjčky, které budou v držení podniku déle než jeden rok. U podílových cenných papírů a vkladů je bráno v úvahu hledisko míry vlivu na rozhodování daného podniku v jiném podniku (např. účast mateřské společnosti na základním jmění dceřiné společnosti). Potom hovoříme o:

- rozhodujícím vlivu (mateřská společnost má větší než 50% podíl),
- podstatném vlivu (mateřská společnost má větší než 20% a menší než 50% podíl),
- menšinovém vlivu.

Oběžná aktiva – v průběhu výrobního procesu mění svou naturální podobu (neodepisují se, ale spotřebovávají se).

Zásoby:

- materiál, což jsou suroviny určené pro výrobu, ale i veškerý pomocný materiál a drobné vybavení provozovny,
- nedokončená výroba a polotovary představují vše, co je rozpracováno ve výrobním procesu (v hodnotovém vyjádření),
- hotové výrobky na skladě,
- zboží, výrobky již vyexpedované, ale nevyfakturované.

Pohledávky, rozumíme jimi to, co nám dluží jiné subjekty. Vznikají podniku z obchodního styku (tj. při fakturaci prodaných výrobků, prací či služeb, pokud nejsou tyto placeny hotově).

Dále vznikají podniku pohledávky vůči:

- finančním úřadům,
- pojišťovnám,
- zaměstnancům,
- státu (daně).

Rozdělujeme je podle jejich lhůty splatnosti na krátkodobé (do jednoho roku) a dlouhodobé (delší jednoho roku).

Z hlediska účelu je dělíme na pohledávky z obchodního styku a pohledávky ke společníkům apod.

Krátkodobý finanční majetek představuje:

- peníze, tj. hotovost v pokladně včetně šeků a pokladničních poukázek a cenin, peníze na účtech v bankách,
- krátkodobý finanční majetek, tj. nakoupené krátkodobé cenné papíry (akcie, podílové listy, dluhopisy, obligace, vkladové listy, apod.), s nimiž podnik běžně obchoduje.

Ostatní aktiva představují náklady příštích období, příjmy příštích období, kursové rozdíly atd.

Závěr

Klíčová slova:

majetková struktura – stálá aktiva – hmotný dlouhodobý majetek – nehmotný dlouhodobý majetek – finanční dlouhodobý majetek – oběžná aktiva – zásoby – pohledávky – krátkodobý finanční majetek – peněžní prostředky – ostatní aktiva

Při zpracování daného tématu jsme zjistili, že členění aktiv podniku námi vybranými autory se liší jen v nepatrných detailech. Všichni se shodují v seřazení majetku podle jeho likvidity a dělí ho podle faktoru času na dlouhodobý a krátkodobý, neboli stálý a oběžný. K drobným rozdílům dochází až v dalším rozboru těchto dvou hlavních částí. Pan Machač rozděluje dlouhodobý hmotný majetek na *nemovitý*, do kterého zařazuje budovy, pozemky, apod. a na *movitý*, kde řadí stroje a zařízení, dopravní prostředky, atd. (s tímto členěním se setkáváme například v pojišťovnictví). Paní Grublová vyčleňuje před stálá aktiva položku pohledávky za upsané vlastní jmění, s čímž se u zbývajících dvou autorů neseťkáváme. Navíc pro dlouhodobý finanční majetek používá pro nás netradiční označení *finanční investice*.

Všichni autoři ve své literatuře používají termín *investiční majetek*. Avšak podle informací, které jsme našli ve Finančním zpravodaji 30/2000 se má od 29.11.2000 namísto *investičního majetku* používat označení *dlouhodobý majetek*. Protože jde o knihy staršího vydání, nelze to považovat za chybu autorů, my jsme si dovolili tyto pojmy upravit.

Co se týče oběžného majetku, v pojetí pana Machače se setkáváme s popisem jeho koloběhu. Další rozdíl můžeme vidět u paní Grublové, kde se v rámci oběžných aktiv vyskytují i aktiva ostatní. Ty však zbylí autoři vyčleňují jako třetí typ aktiv.

Otázky k opakování:

1. Jaké jsou hlavní položky majetkové struktury podniku?
2. Jaké informace lze z majetkové rozvahy vyčíst?
3. Na čem závisí stabilita podniku?
4. Jaké jsou hlavní faktory ovlivňující výši podnikového majetku a jeho strukturu?
5. Jaké informace nám poskytuje tzv. analýza investování?

Literatura:

[1] MACHAČ, O. a kol. : *Podniková ekonomika a management I. díl, kap. 7.*
Univerzita Pardubice, 1998.

[2] SEDLÁČEK, J. : *Účetní data v rukou manažera, finanční analýza v řízení firmy.*
Computer Press, Brno, 1999.

[3] GRUBLOVÁ, E. a kol. : *Podniková ekonomika, Repronis, Ostrava, 2001.*

[4] KOVANICOVÁ, D.: *Nová abeceda účetních znalostí pro každého, Polzgon, Praha, 1996.*